

केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियान (NLM-National Livestock Mission) या योजनेच्या अंमलबजावणीस प्रशासकीय मंजूरी प्रदान करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन पुरकपत्र क्रमांक - एनएलएम-२०२१/प्र.क्र.१५७/पदुम-४

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक

मंत्रालय मुंबई-४०००३२

दिनांक - २५ जुलै, २०२४

- वाचा -१. कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्र. एनएलएम-२०२१/ प्र.क्र.१५७/ पदुम-४, दि.२७.१२.२०२१
२. शासन निर्णय क्र. एनएलएम-२०२१/प्र.क्र.१५७/ पदुम-४, दि.१०.०२.२०२२.
३. शासन निर्णय क्र. एनएलएम-२०२१/प्र.क्र.१५७/ पदुम-४, दि.२०.०१.२०२३.
४. केंद्र शासनाच्या पशुसंवर्धन विभागाचे पत्र क्र. आर-९९०१४ /१५/ २०२३-एनएलएम-डीएडीएफ (ई १९८६६) नवी दिल्ली, दि. २२.०३.२०२४.
५. आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांचे कार्यालयीन पत्र क्र.पशुधन-१ (भाग-२ ब) / ५६४/ ८२२७ /पसं-१३, पुणे, दि. १९.०७.२०२४.

प्रस्तावना :-

वाचा क्र. १ येथील शासन निर्णयान्वये केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियान (NLM-National Livestock Mission) या योजनेच्या सन २०२१-२२ पासुनच्या राज्यातील अंमलबजावणीस प्रशासकीय मंजूरी देण्यात आलेली आहे. वाचा क्र. २ येथील शासन निर्णयान्वये सन २०२१-२२ पासुन केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियान अंतर्गत प्राप्त होणा-या प्रकल्प प्रस्तावांच्या छाननी साठी विविध २ समित्यांचे गठन करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे.

केंद्र शासनाच्या पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाने वाचा क्र. ४ येथील दि. २२.०३.२०२४ च्या पत्रान्वये केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत (१) भारतीय वंशाचे घोडे, गाढव, उंट पालनाद्वारे उद्योजकता विकास, (२) घोडे, गाढव, उंट्याच्या जातीमधील अनुवांशिक सुधारणा, (३) वैरण बियाणे प्रक्रिया व प्रतवारी करण्याकरिता पायाभूत सुविधा उभारणी, (४) वनक्षेत्र नसलेल्या नापिक जमिनी, गायरान जमिनी, गवती कुरणे क्षेत्र व पडीक जमिनी क्षेत्रातून वैरण उत्पादन करणे व (५) वन जमिनीमध्ये वैरण उत्पादन करणे या उपघटकांचा समावेश करण्यात आला आहे. तसेच पशुधन विमा या घटकांमध्ये देण्यात येणाऱ्या अनुदानाच्या प्रमाणात व पशुधनाच्या संख्येत बदल केले आहे. सदर बदलाचा समावेश वाचा क्र. १ येथील दि. २७.१२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयात करण्यासाठी शासन पुरकपत्र निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन पुरकपत्र :-

वाचा क्र. १ येथील शासन निर्णयातील पृ. क्र. ३ वरील अ) पशुधन व कुक्कुट वंश सुधारणा उप-अभियान (Sub-Mission on Breed Development of Livestock and Poultry) वरील (अ) पशुधन व कुक्कुटवंश सुधारणा उप- अभियाना मधील अ.क्र. ५ नंतर खालीलप्रमाणे नवीन उप-घटकांचा अंतर्भाव करण्यात येत आहे.

अ) पशुधन व कुक्कुट वंश सुधारणा उप-अभियान (Sub-Mission on Breed Development of Livestock and Poultry)

अ. क्र	योजनेचे नाव	अनुदानाची टक्केवारी		केंद्र शासनाच्या अनुदानाची अधिकतम मर्यादा	शेरा
		केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा		
६.	भारतीय वंशाचे घोडे, गाढव, उंट पालनाद्वारे उद्योजगता विकास (Entrepreneurship development of Indigenous Horse / Donkey and Camel)	५०	-	५० टक्के भांडवली अनुदान रु. ५०.०० लक्ष (दोन समान हप्त्यांमध्ये) (उर्वरित ५० टक्के बँकेचे कर्ज अथवा लाभार्थी स्वहिस्सा)	भारतीय वंशाचे घोडे, गाढव, उंट प्रजनन व संगोपन. आयात केलेल्या विदेशी जातीच्या घोड्यांना अनुदान देय नाही.
७.	घोडे, गाढव, उंटांच्या जातीमधील अनुवंशिक सुधारणा (Genetic Improvement of Horse, Donkey and Camel breeds)				
७.१	घोडे, गाढव, उंटांच्या विर्यमात्रा निर्मितीसाठी विभागीय प्रयोगशाळेची स्थापना (Establishment of Regional Semen Production Laboratory Horse, Donkey and Camel)	६०	४०	राज्य शासनास केंद्र शासनाचे एक वेळ अर्थसहाय्य रु. १०००.०० लक्ष	अनुवंशिक सुधारणेतुन उत्पादनात वाढ करणे
७.२	घोडे, गाढव, उंटांच्या न्युक्लीयस ब्रीडींग फार्मची स्थापना (Establishment of Nucleus Breeding farm)	१००	-	राज्य शासनास केंद्र शासनाचे एक वेळ अर्थसहाय्य	नामशेष होत असलेल्या घोडे, गाढव, उंटांच्या जातीच्या उच्च वंशावळीचे नर व मादींचे संगोपन व

	for Horse, Donkey and Camel)			रु. १०००.०० लक्ष	अनुवंशिक सुधारणेतुन उत्पादनात वाढ करणे
७.३	घोडे, गाढव, उंटांच्या ब्रीड रजिस्ट्रेशन सोसायटीची स्थापना (Establishment of Breed Registration society for Horse, Donkey and Camel)	१००	-	केंद्र शासनाचे एक वेळ अर्थसहाय्य रु. १००.०० लक्ष	अस्त होत असलेल्या घोडे, गाढव, उंटांच्या जातीच्या जतन व अनुवंशिक सुधारणा करणे

वाचा क्र. १ येथील शासन निर्णयातील पृ. क्र. ४ वरील आ) पशुखाद्य व वैरण विकास उप-अभियान (Sub-Mission on Feed and Fodder Development) मधील अ. क्र. २ नंतर खालीलप्रमाणे नवीन उप-घटकांचा अंतर्भाव करण्यात येत आहे.

आ) पशुखाद्य व वैरण विकास उप-अभियान (Sub-Mission on Feed and Fodder Development)

अ. क्र	योजनेचे नाव	अनुदानाची टक्केवारी		केंद्र शासनाच्या अनुदानाची अधिकतम मर्यादा	शेरा
		केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा		
३.	वैरण बियाणे प्रक्रिया व प्रतवारी करण्याकरीता पायाभुत सुविधा उभारणी (Establishment of Seed processing and grading infrastructure)	५०	-	वैरण बियाणे प्रक्रिया / साठवणुक केंद्रांची स्थापनेकरीता ५० टक्के भांडवली अनुदान रु. ५०.०० लक्ष (दोन समान हप्त्यांमध्ये)	वैरण बियाणे प्रक्रिया व प्रतवारी करणे
४.	वनक्षेत्र नसलेल्या नापिक जमिनी, गायरान जमिनी, गवती कुरणे क्षेत्र व पडीक जमिनी क्षेत्रातून वैरण उत्पादन करणे अ) ज्या जमिनीकरीता माती प्रक्रिया करणे आवश्यक	६०	४०	जमिनीच्या प्रकारानुसार प्रति १ हेक्टर साठी खालील प्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील प्रति हेक्टर रुपये ७५,०००/-	१. नापिक /गायरान / गवती कुरण क्षेत्र व पडीक जमिनी विकसीत करून, योग्य एकदल /द्विदल प्रजातींच्या चारा पिकांची व वैरण उपयुक्त वृक्षांची लागवड करणे, जमिनीची धुप थांबविणे व वैरणीचे

	<p>आहे अशी सामायिक वरकस जमिन/गायरान/पडीक जमिन</p> <p>ब) ज्या जमिनीकरीता माती प्रक्रिया करणे आवश्यक नाही अशी सामायिक वरकस जमिन/गायरान/पडीक जमिन</p> <p>क) शासकीय जमिन/ गोशाळांची जमिन</p> <p>ड) वयक्तिक शेतकऱ्यांची जमिन</p>			<p>प्रति हेक्टर रुपये ६६,०००/-</p> <p>प्रति हेक्टर रुपये ५४,०००/-</p> <p>प्रति हेक्टर रुपये ३३,०००/-</p>	<p>उत्पादन करणे</p> <p>२. उत्पादित वैरण पशुधन पोषणासाठी वापरून पशुधनाच्या आहारातील वैरणीची तुट कमी करणे.</p> <p>३. अतिरिक्त उत्पादित वैरण चारा संचयनीसाठी उपयोगात आणणे.</p> <p>४. किफायतशीर खर्चात पशुधनासाठी पोषक वैरण उपलब्ध करणे.</p>
५	वन जमिनीमध्ये वैरण उत्पादन करणे	६०	४०	प्रति हेक्टर रुपये ४५,०००/-	<p>१. वनजमिनी विकसीत करून, योग्य द्विदल प्रजातींच्या चारा पिकांची व वैरण उपयुक्त वृक्षांची लागवड करणे, जमिनीची धुप थांबविणे, वैरणीचे उत्पादन करणे व वैरणीची तुट कमी करणे</p> <p>२. अतिरिक्त उत्पादित वैरण चारा संचयनीसाठी उपयोगात आणणे.</p>

वाचा क्र. १ येथील शासन निर्णयातील पृ. क्र. ५ वरील इ) नाविन्यपूर्ण संशोधन व विस्तार उप-अभियान (Sub-Mission on Innovation and Extension) मधील अ. क्र. ३ ऐवजी खालीलप्रमाणे वाचावे.

इ) नाविन्यपूर्ण संशोधन व विस्तार उप-अभियान (Sub-Mission on Innovation and Extension)

अ. क्र	योजनेचे नाव	विमा हफ्ता व विमा प्रीमियम दर	प्रति कुटुंब पशुधन मर्यादा	शेरा
३.	पशुधन विमा (Livestock Insurance)	<p>विमा हफ्ता</p> <p>लाभार्थी हिस्सा- १५% उर्वरित ८५% पैकी केंद्र ६०% व राज्य</p>	<p>प्रति कुटुंब १० पशुधनाकरिता (वराह व ससा वगळून) योजनेचा लाभ मर्यादीत.</p>	<p>पशुधनाचा आकस्मिकरित्या मृत्यू झाल्यास त्यामुळे होणाऱ्या आर्थिक नुकसानाची भरपाई करणेसाठी पशुधनाचा विमा</p>

		४०% हिस्सा राहिल. विमा प्रीमियम दर एक वर्ष -४.५% दोन वर्ष - ८% तीन वर्ष -११%	वराह व ससा यांचे बाबतीत या योजनेअंतर्गत ०५ कॅटल युनिटकरिता लाभ देय (एक कॅटल युनिट = १० वराह / ससे)	उत्तरवून शेतकरी / पशुपालकांना अशा प्रकारच्या आकस्मिक प्रसंगी विमा सुरक्षेचे कवच उपलब्ध करून देणे.
--	--	---	--	---

राष्ट्रीय पशुधन अभियानाच्या राज्यातील प्रभावी अंमलबजावणीसाठी वरील बदलासह केंद्र शासनाकडून वेळोवेळी निर्गमित झालेल्या मार्गदर्शक सूचना व शासन निर्णय क्र. एनएलएम-२०२१/ प्र.क्र.१५७/ पदुम-४, दि.२७.१२.२०२१ मधील सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी क्षेत्रिय कार्यालयांच्या तात्काळ निदर्शनास आणाव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०७२५१७०९३८६४०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात आलेला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(नि. भा. मराळे)

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा. मंत्री (पशुसंवर्धन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) मा. राज्यमंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई ३२.
- ६) सर्व विधानसभा / विधानपरिषद सदस्य,
- ७) सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांचे मध्यवर्ती कार्यालये,
- ८) प्रधान महालेखापाल (लेखा परीक्षा) - १/२ महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर
- ९) प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर

- १०) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई
- ११) सचिव, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, कृषि मंत्रालय, नवी दिल्ली.
- १२) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- १३) प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १४) अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १५) कुलगुरु, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर.
- १६) आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १७) जिल्हाधिकारी, सर्व
- १८) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, सर्व
- १९) संचालक, लेखा व कोषागरे, मुंबई.
- २०) विधीमंडळ ग्रंथालय
- २१) प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन. सर्व
- २२) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर.
- २३) विभागीय व्यवस्थापक, गोठित रेत प्रयोगशाळा, पुणे.
- २४) विभागीय व्यवस्थापक, गोठित रेत प्रयोगशाळा, तेलंगखेडी, नागपूर
- २५) विभागीय व्यवस्थापक, गोठित रेत प्रयोगशाळा, (हर्सुल), औरंगाबाद
- २६) विभागीय व्यवस्थापक, नाबार्ड, शिवाजीनगर, पुणे
- २७) जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त, सर्व
- २८) उपसंचालक, लेखा व कोषागार, कोकण विभाग, कोकण भवन, नवी मुंबई, औरंगाबाद, नाशिक व अमरावती
- २९) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद, सर्व
- ३०) जिल्हा कोषागार अधिकारी, सर्व
- ३१) अवर सचिव, पदुम-३, कक्ष अधिकारी पदुम १, २ व १६, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ३२) निवड नस्ती-पदुम-४